

Metody sociálního a sociologického výzkumu kvantitativní metodologie

PhDr. Eva Křížová, PhD.

evakriz@centrum.cz

Témata kvantitativní části a zakončení kurzu

- Východiska, hodnoty a pravidla vědecko-výzkumné práce
- Výzkumný proces/cyklus
- Kvantitativní a kvalitativní metoda- základní přehled rozdílů
- Proces výzkumné práce v kvantitativní metodologii-
příprava, formulace hypotéz, výběr vzorku, sběr dat a
příprava pro zpracování
- Techniky (dotazník)
- Metody zpracování a interpretace dat- kvantitativní data
- Odborný text jako výstup výzkumu – struktura, zásady psaní
a prezentace odborných textů (návěst na četbě)

- Písemný test
- Zpracování vlastní četby 2 odborných článků s výzkumnou
částí v rozsahu 1 A4 podle předem dané struktury.

Četba

- 1 výzkumného článku, referujícího o kvantitativním výzkumu, např. ze Sociologického časopisu nebo jiného srovnatelného zdroje, zvláště vhodné jsou zahraniční časopisy
- 1 výzkumného článku referujícího o kvalitativním výzkumu, např. z časopisu Biograf nebo jiného kvalitativně zaměřeného časopisu, zvláště vhodné jsou zahraniční časopisy
- Důležité je, aby články referovaly o **empirickém výzkumu, tj. zpracovávaly originální výzkumná data**

Výstup

(min. 1 A4 souvislého textu za 1 článek)

- Bibliografická citace (autor, název, zdroj-název časopisu, svazek, číslo, rok, stránky)
- Jaké bylo hlavní východisko výzkumu (teoretická analýza)?
- Jaký byl cíl výzkumu?
- Jaká byla metodologie (metoda a technika, zvláštnosti sběru dat)?
- Jaký byl vzorek? Velikost a způsob sestavení
- **Hlavní zjištění (vyberte nejdůležitější)**
- Závěr, případně diskuze
- Odevzdání vytištěné osobně na poslední výuce (ev. do přihrádky ve sborovně Jaboku)

Známé sociální a sociologické výzkumy

Jahoda M.: Nezaměstnanost v Marienthalu 1933

Whyte W.: Street Corner Society, 1943

Znanięcki, F., Thomas, W.I.: Polský sedlák v Evropě a v Americe, 1918-1920

Park, Burgess: The City, 1925 (přirovnání města k přírodnímu prostředí-zóny sociálního sdružování)

Chicagská škola:

výzkum města,
kriminality, tuláctví, migrace, stěhování,
pouliční gangy mladistvých atd.

Thrasher: The Gang, 1927

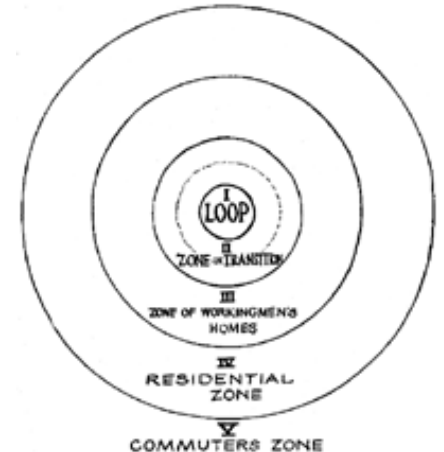
Lyndovi: Middletown, 1929

Stouffer: Americký voják, 1949-50

Adorno, T. a kol. Autoritativní osobnost, 1950

Langmeier, Matějček: Psychická deprivace v dětství
(přenos na další generace)

Machonin P. a kol. Československá společnost 1969

Marie Jahoda:

Nezaměstnanost v Marienthalu 1933

Komplexní a podrobný popis získaný kombinací různých technik

- 1) osobní data o všech 478 rodinách obce Marienthalu obsahující údaje o bytových podmínkách, rodinném životě, vedení domácnosti;
- 2) životní historie 32 mužů a 30 žen
- 3) 80 časových snímků dne
- 4) zprávy průmyslové komise okresu Wiener Neustadt za uplynulá léta
- 5) slohové práce žáků základní školy na téma: "Co bych chtěl ze všeho nejvíc," "Čím bych chtěl být," a "Co bych si přál k vánocům"
- 6) soutěžní práce mladistvých na téma: "Jak vidím svou budoucnost"
- 7) 40 týdenních rodinných jídelníčků a záznamy o balíčcích školních dětí určených k jejich obědu den před výplatou a den po výplatě podpory v nezaměstnanosti
- 8) záznamy o dárcích, které obdrželo 80 malých dětí k Vánocům
- 9) statistické údaje o výdajích (útratách) obyvatel v restauracích, u holiče, u řezníka, u koňského řezníka, u obuvníka, u krejčího nebo švadleny a zprávy politických klubů a různých spolků a místních organizací
- 10) statistická data o výpůjčkách z místní knihovny, předplatném různých novin, členství v klubech, výsledcích voleb, věkovém složení, narozeních, úmrtích a sňatcích obyvatel a údaje o migraci
- 11) statistiky domácností získané obchodní komorou od několika domácností.

Výzkum má funkci poznávací

- A) deskriptivní
 - Kolik matek samoživitelek u nás je, jak velké mají děti, jaké mají příjmy, ekonomickou a celkovou sociální situaci, nezaměstnanost, zdravotní stav, výchovné problémy apod.
- B) explorační/heuristickou
 - Objevit problémy, které ani netušíme
- C) konfirmační
 - Potvrdit platnost našich domněnek/hypotéz
 - Podat zcela spolehlivý důkaz, že se věci takto mají
 - Např. statisticky významný (tj. nenáhodný) rozdíl v ekonomické, sociální a rodičovské situaci matek samoživitelek a úplných rodin

Každý výzkum obsahuje

- fázi přípravnou
- realizační (sběr dat)
- zpracování dat
- prezentaci výsledků
- **diskusi** nad závěry
- případně vede k doporučení pro praxi (či přímé diseminaci výsledků v praxi)

Pozitivistické a fenomenologické paradigma

- Svět existuje objektivně a lze jej měřit
- Prvky lze zkoumat oddělené
- Výzkumník není součástí zkoumané skutečnosti
- Sleduje se vztah mezi podnětem a reakcí, proto podněty musí být maximálně standardizovány
- Výzkumné kroky jsou striktně odděleny, fázovány
- Základem přírodní vědy, podle jejíhož modelu postupují o sociální vědy

- Sociální svět je svět reflektovaný ve vědomí lidí, je intersubjektivní a lze o něm vyprávět a porozumět mu
- Sociální realita není stejná pro všechny
- svět se jeví podle toho, odkud a z jaké pozice se na něj díváme
- Prvky jsou částí celku a jen v něm je lze chápat
- Výzkumník je součástí reality, mezi ním a zkoumanými existují četné vazby
- Výzkumné kroky se prolínají v hermeneutickém cyklu
- Typické pro duchovnědný přístup, který oponuje pozitivistickému paradigmatu

Kvantitativní a kvalitativní metodologie

- Měří výskyt či vztahy mezi jevy
- KOLIK?
- Testuje hypotézy
- Velké vzorky
- Statistické zpracování

■ POZITIVISTICKÉ
PARADIGMA

- Snaží se o porozumění jevu v jeho souvislostech
 - JAKÝ JE A PROČ?
 - Zkoumá jev z pohledu zkoumaných
 - Malé vzorky
 - V delším čase
 - Generuje hypotézy
- FENOMENOLOGICKÉ,
HERMENEUTICKÉ
PARADIGMA

Kdy volíme který postup

- Kvantitativní
- Chceme měřit- KOLIK?
- Stačí nám popis situace nebo hledáme kauzalitu
- Tj. problém je natolik analyzovaný, že jsme schopni testovat hypotézy
- Tam, kde potřebujeme reprezentativitu
 - Pro rozhodování např.

- Kvalitativní „PROČ?“ „JAK?“
- U osobních, intimních, složitých či dosud neprobádaných témat
- Kde je důležité zachytit čas, vývoj
- U populace, která z různých důvodů není schopna či ochotna komunikovat prostřednictvím dotazníků či jiných měřících nástroj

Důležitá kritéria výzkumu

- Validita-

- » platnost, pravdivost dat, výzkum zjistil, co měl zjistit, správně jsme se ptali nebo pozorovali, zvolili jsme správné empirické indikátory, neměřili jsme něco jiného než námi sledovaný parametr
- » Spokojenost pacientů – bolest, psychický stav, paměť

- Reliabilita

- » Spolehlivost, trvalost výsledků
- » Opakovaným šetřením za stejných podmínek bychom získali stejná data

- Reprezentativnost

- » Vzorek má základní parametry populace, na kterou zobecňujeme výsledky

Hypotéza

- je předpoklad o výskytu či vztazích mezi proměnnými, musí mít racionální jádro, musí být ověřitelná

-

Existuje vztah mezi pohlavím a rozhodnutím studovat na vysoké škole

Studentky oboru ZA budou významně častěji chtít studovat na vysoké škole než studenti mužského pohlaví

Studenti z rodin s vyšším stupněm vzdělání budou chtít významně častěji studovat na vysoké škole

Studenti s lepším prospěchem budou významně častěji chtít studovat na vysoké škole

Výzkumný vzorek v kvantitativním výzkumu

- ❑ Velikost
- ❑ Reprezentativnost
 - Nakolik reprezentuje důležité parametry základní populace?
- ❑ Způsob sestavení
 - Náhodný a kvótní, příležitostný
- ❑ Zajištění návratnosti

Způsoby sestavování vzorku

Příležitostný vzorek: Soubor osob, které reprezentují základní populace a jsou snadno dostupné (např. účastníci odborné konference nebo pacienti jedné kliniky)

Kvótní výběr: Jsou předem určeny počty výzkumných osob v jednotlivých kategoriích (nejčastěji podle pohlaví, věku, vzdělání, velikosti místa bydliště).

Náhodný výběr: Všechny prvky základního souboru mají stejnou šanci dostat se do výběrového souboru

- Prostý (každý n-tý, náhodná čísla, losování)
- Vícestupňový

Zpracování – bude se lišit podle zvolené metody

- Kvantitativní

- Kvalitativní

Statistické zpracování dat

- Přenos dat do elektronické podoby
- Čištění a kontrola dat
- Statistické analýzy
 - Třídění 1. stupně
 - Třídění 2. stupně
 - Vícerozměrná statistika
 - Testy hypotéz
- Grafy a tabulky

Přepisy nahrávek či slovní popis videozáznamů

- Analýzy přepisů či videozáznamů
- Kódování
- Zobecňování
- Nový text

Interpretace dat, diskuze a závěry

- Zpravidla musíme vybrat jen něco a mnoho vynechat
- Naše výsledky se musí vztahovat k našim původním záměrům, musíme prověřit, zda se naše očekávání naplnilo či ne a proč
- V poslední části přemýšlíme komplexně nad závěry výzkumu, zvažujeme jeho případné pokračování (diskuze), snažíme se i o doporučení pro praxi či další výzkum

Co je třeba zvážit při prezentaci dat

- Komu je prezentace určena?
- Kolik času máme?
- Jaké prostředky máme k dispozici?
 - Ústní, powerpoint, internet, video
- Vlastní strukturu a obsah prezentace
 - Úvod, včetně představení vlastní osoby
 - Vysvětlení obsahu, metodiky, podtémata
 - Hlavní sdělení (výběr nejpodstatnějšího)
 - » Grafy, tabulky, diagramy, obrázky, fotografie apod.
 - » Pozor na čitelnost a technické zprovoznění
 - » Umění zjednodušit či zestručnit
 - Shrnutí hlavní myšlenky a závěr (poděkování)
- Vystupování- působení vlastní osoby